

Εισαγωγή σε Θέματα Φύλου και Χώρου

Βιογραφική Ανάλυση Κατοικίας

Τίτλος: Όταν το αόρατο γίνει έμφυλο γίνεται ορατό. Η περίπτωση ενός ζευγαριού

Επικ. Καθηγήτρια: Σ. Λυκογιάννη

Σπουδάστριες: Κλημοπούλου Ειρήνη - Αμαλία
Πέτρου Μαρία

Ακαδημαϊκό έτος: 2014-2015

Περιεχόμενα

Αντικείμενο και σκοπός μελέτης Μεθοδολογία.....σελ. 3
Εννοιολογική αποσαφήνιση του φύλου σε σχέση με το χώρο.....σελ. 4
Βιογραφική παρουσίαση του ζευγαριούσελ. 6
Συμπεράσματα.....σελ. 10
Αναλυτική προσέγγιση των δύο περιοχών κατοικίας
A.Η περιοχή των Γλυκών Νερών.....σελ. 14
B. Η περιοχή του Καματερού.....σελ. 24
Συμπεράσματα.....σελ. 31
Βιβλιογραφία.....σελ. 33

Αντικείμενο και σκοπός μελέτης

Αντικείμενο και σκοπός μελέτης της παρούσας εργασίας είναι η συλλογή και κατανόηση πληροφοριών, που σχετίζονται με τον τρόπο οργάνωσης του αστικού χώρου διαμέσου των έμφυλων σχέσεων. Η αλληλεπίδραση που σημειώνεται ανάμεσα στα δύο φύλα, σε συνδυασμό με τον τρόπο που αυτά συμβιώνουν, αναπτύσσονται και διαμορφώνονται, επηρεάζει άμεσα τον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό σε όλες τις χωρικές κλίμακες.

Στην εν λόγω μελέτη, με αφορμή το σύγχρονο παράδειγμα ενός ζευγαριού, γίνεται προσπάθεια εστίασης στο κύτταρο της αρχιτεκτονικής συγκρότησης, την κατοικία. Εξετάζεται ο έμφυλος τρόπος διαχείρισης και ταυτοποίησης των χώρων της, μέσα από τις σχέσεις του ζευγαριού. Παράλληλα, η μελέτη επεκτείνεται και στην ευρύτερη πολεοδομική οργάνωση της περιοχής, που επιλέχτηκε για διαβίωση.

Μεθοδολογία

Πρωταρχική ενέργεια ήταν η χρήση ερωτηματολογίου στο ζευγάρι, μέσω του οποίου σκιαγραφείται ο τρόπος ζωής τους και ο τρόπος με το οποίο μοιράζονται τον χώρο. Με αυτόν τον τρόπο καταγράφεται η λειτουργία της κατοικίας και ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζει και επηρεάζεται από τα στερεότυπα του φύλου, τις έμφυλες σχέσεις, ταυτότητες και πρακτικές.

Εν συνεχεία, πραγματοποιήθηκε η συγκέντρωση ενός βιβλιογραφικού υλικού σχετικού με την ιστορική, πολεοδομική και αρχιτεκτονική εξέλιξη της ευρύτερης περιοχής, με επισκέψεις στη βιβλιοθήκη της Σχολής Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Ε.Μ.Π.

Τέλος, πραγματοποιήθηκε επιτόπια έρευνα εστιασμένη στην ευρύτερη περιοχή μελέτης, με σκοπό την παρατήρηση, την καταγραφή στοιχείων και τη φωτογραφική τεκμηρίωση.

Εννοιολογική αποσαφήνιση του φύλου σε σχέση με το χώρο

Η μελέτη του φύλου και του χώρου, ή αλλιώς η μελέτη του φύλου του χώρου έχει αποτελέσει αντικείμενο διεπιστημονικής προσέγγισης. Το φύλο και ο χώρος ορίζονται από μια διαλεκτική σχέση μεταξύ τους, αλληλοεπηρεάζονται, αναδιαμορφώνονται και ανασυντίθενται μέσα από την καθημερινότητα καθώς επίσης και τους γενικότερους κοινωνικούς – πολιτισμικούς μετασχηματισμούς. Κατά συνέπεια, ορισμένοι χώροι έχουν έμφυλο χαρακτήρα, εξαιτίας των διαφορετικών δραστηριοτήτων που συμβαίνουν σε αυτούς, απόρροια των διαφορετικών αναγκών που προσδιορίζουν τα δύο φύλα.

Σύμφωνα με τον Lefebvre διαπιστώνονται 3 διαφορετικές αλλά αλληλένδετες διαδικασίες¹:

1. «χωρική πρακτική», δηλαδή ο χώρος όπως λειτουργεί (ο υλικός ή λειτουργικός χώρος)
2. «αναπαραστάσεις του χώρου» (ο χώρος ως κωδικοποιημένη γλώσσα)
3. «ο χώρος όπως αναπαρίσταται», μέσω της βιωματικής καθημερινής του εμπειρίας

Κατά συνέπεια, με βάση τα προηγούμενα, το παράδειγμα της **κατοικίας** που αναλύεται εδώ, αντικατοπτρίζει τις δραστηριότητες που κοινωνικά | παραδοσιακά συνδέονται με τον κάθε φύλο, δίνοντας έμφαση στα κοινωνικά στερεότυπα που διαμορφώνουν | κατακεραματίζουν το εν λόγω χωρικό ανάλογο².

Παραδοσιακά, από τις πρώτες ανθρώπινες κοινωνίες διαπιστώνεται η σαφής διάκριση των σχέσεων εξουσίας μεταξύ του «σθεναρού» (ανδρικού) και του «ασθενούς» (γυναικείου) φύλου, που είναι ανάλογη με τη διάκριση του δημόσιου και του ιδιωτικού βίου. Ιστορικά λοιπόν, η γυναίκα ταυτίζεται με τον ιδιωτικό βίο, την κατοικία, την οικιακή ζωή και την μη αμειβόμενη εργασία. Εν αντιθέσει, ο άνδρας ασχολείται με το δημόσιο βίο, αμείβεται για την εργασία του και κοινωνικά θεωρείται καταξιωμένος. Αποτέλεσμα ήταν ο αρχιτεκτονικός σχεδιασμός μιας κατοικίας να περιέχει όλα αυτά τα κοινωνικά σεξιστικά

¹ Σάσα Λαδά, «Φύλο και χώρος: Αρχικές προσεγγίσεις και νέα ερωτήματα, ή μεταξύ ορατών και αοράτων»

²http://www.fylopedia.uoa.gr/index.php?title=%CE%A6%CF%8D%CE%BB%CE%BF_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

στερεότυπα, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον χώρο της κουζίνας, που μοναδικό του αποδέκτη και χρήστη έχει το γυναικείο φύλο.

Εικ. 1 Η κουζίνα της Φραγκφούρτης, 1927

Tall, short or medium-sized, she's bound to save energy in this kitchen.

New Kitchen Built to Fit Your Wife

By Gardner Soule

BUILD the cabinets to fit the woman. Build the shelves to fit the supplies. Build the kitchen to fit the family. Starting with these three principles, Cornell University has re-engineered the most-used room in the house.

SERVE CENTER stores china, glasses, silver and linen where they are close to the dining area, located at right above.

RANGE CENTER has four electric burners and their controls set into a counter top. Wiring for the range is built into the cabinet.

SINK CENTER has storage bins behind sink for fruits, vegetables, soaps, detergents. There's a footrest and chair so the housewife can sit at the sink. Dishwasher may be added.

MIX CENTER contains built-in bins for flour and sugar and a flour sifter. There's an electric outlet for the mixer. Cake pans are racked in cabinet below the counter.

OVEN AND REFRIGERATOR are both waist-high at center for greater accessibility. Refrigerator contains freezer chest and pull-out drawers that eliminate reaching in.

- Separate work center tailored to fit your family now, and ready to be taken down any time by a handy man for rearrangement to meet new family needs.
- All these things, and many other fresh ideas, were included in the kitchen because so many experts worked on it. The experts came from the campus, from manufacturers, from federal, state and private agencies. Their work was coordinated by Glenn H. Beyer, professor of Housing and Design, and director of

172 POPULAR SCIENCE

SEPTEMBER 1932 173

Εικ.2. Η κουζίνα = ο κατεξοχήν γυναικείος χώρος
Με την πάροδο του χρόνου, το φεμινιστικό κίνημα και οι ανατροπές που επέφερε, καταστρατήγησαν εν μέρει τη διπολική διάκριση μεταξύ του ιδιωτικού|δημοσίου βίου και τη μονοσήμαντη αντιστοίχιση μεταξύ γυναίκας|άνδρα. Οι κοινωνικές ανακατατάξεις –τουλάχιστον στον δυτικό κόσμο- φέρνουν νέα πρότυπα, τα οποία επιζητούν τον καταμερισμό της εργασίας, χωρίς α priori κοινωνικά στερεότυπα. Φυσικά, οι αλλαγές αυτές δεν είναι δυνατόν να μην επαναπροσδιορίσουν εκ νέου τη λειτουργία και συνεπώς τον καταμερισμό των εργασιών και των χώρων της κατοικίας από τα δύο φύλα.

Βιογραφική παρουσίαση του ζευγαριού

Προς διερεύνηση των κοινωνικών αλλαγών που αφορούν στα σεξιστικά στερεότυπα, στην σύγχρονη κοινωνία του 21^{ου} αιώνα, ερευνήθηκε με τη μορφή **ερωτηματολογίου** ο κοινός τρόπος συμβίωσης ενός παντρεμένου ζευγαριού. Ουσιαστικά, το ερωτηματολόγιο σκιαγραφεί τις συνθήκες εργασίας τους, αλλά και το πώς διαχειρίζεται τον ελεύθερό τους χρόνο.

Το εν λόγω ζευγάρι είναι νεαρής ηλικίας (δεκαετία των '30), χωρίς παιδιά, ιδίου μορφωτικού (πανεπιστημιακού) επιπέδου, ιδίου εισοδήματος, που συνυπάρχει και στον εργασιακό χώρο. Τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελούν πρόκληση προκειμένου να εντοπιστούν οι διαφορές που υπάρχουν, εστιασμένες στη διαφοροποίηση του φύλου και το αντίκτυπο που έχει αυτό, τόσο στη χωρική ανάλυση της κατοικίας τους όσο και στο εργασιακό τους περιβάλλον.

Η κατοικία όπου διαμένουν βρίσκεται στο Καματερό, στον 1^ο όροφο οικογενειακής πολυκατοικίας του άντρα. Στον 2^ο όροφο κατοικούν οι γονείς του και τα αδέρφια του και στον 3^ο όροφο άλλοι συγγενείς. Το ζευγάρι πρόκειται σύντομα να αλλάξει τόπο διαμονής και να μετακομίσει σε μεγαλύτερο σπίτι στα Γλυκά Νερά.

Ηλικία: 32
Γεννήθηκε στην Αθήνα
Μεγάλωσε στο Καματερό Αττικής
Σπούδασε Πληροφορική στο
Πανεπιστήμιο Κρήτης
Επέστρεψε στο Καματερό
Εεκίνησε να εργάζεται ως
προγραμματιστής σε Εταιρία
Πληροφορικής

Ηλικία: 34
Γεννήθηκε στην Αθήνα
Μεγάλωσε στη Θήβα
Σπούδασε Πληροφορική στο
Πανεπιστήμιο Πειραιά
Κατοικούσε στον Πειραιά
Εεκίνησε να εργάζεται ως
προγραμματίστρια σε Εταιρία
Πληροφορικής

2009

Γνωρίζονται στον εργασιακό τους χώρο

2010

Συγκατοικούν άτυπα στο σπίτι της
γυναίκας στον Πειραιά

2011

Συγκατοικούν τυπικά στο Καματερό στον 1ο όροφο
της οικογενειακής πολυκατοικίας του άντρα

2013

Παντρεύονται

2015

Αποφασίζουν να μετακομίσουν στα Γλυκά Νερά Αττικής

Ερωτηματολόγιο

	 9 - 10	 8 - 9
Πόσες ώρες την ημέρα εργάζεσαι;		
Θα έλεγες ότι η θέση σου είναι θέση ευθύνης;	 8/10	 6/10
Πόσο σημαντική θεωρείς ότι είναι η θέση σου;	 9/10	 7/10
Πόσα χρόνια εργάζεσαι εκεί;	7	7,5
Για τα χρόνια που εργάζεσαι βαθμολόγησε την ανέλιξή σου	 7/10	 7/10
Είσαι ικανοποιημένος από τις χρηματικές απολαβές;	 8/10	 7/10
Πόσο σημαντική θεωρείς ότι είναι η θέση του/της συντρόφου σου;	 8/10	 8/10
Εργάζεσαι και από το σπίτι; Πόσες ώρες την εβδομάδα;	10	Όχι
Θεωρείτε ότι λόγω φύλου η γυναίκα έχει διαφορετική μεταχείριση στον εργασιακό σας χώρο;	Έχει πιο ευνοϊκή μεταχείριση από θέμα συμπεριφοράς. Δουλεύει σκληρά και της αξίζει ό,τι έχει καταφέρει. Δεν της χαρίστηκε λόγω φύλου, ούτε την υποβάθμισαν.	Δεν ένιωσα ποτέ μειονεκτικά στη δουλειά μου. Λόγω φύλου θεωρώ ότι μου φέρονται πιο γλυκά και διακριτικά οι συνάδελφοί μου, αλλά στη δουλειά με αντιμετωπίζουν με πλήρη σεβασμό απ'όλες τις θέσεις.
Η γυναίκα εργάζεται σε ένα καθαρά ανδροκρατούμενο περιβάλλον. Θεωρείτε ότι αυτό έχει σταθεί εμπόδιο στην ανέλιξή της;	Όχι	Όχι

Ερωτηματολόγιο

		
Πόσες ώρες την ημέρα περίπου έχεις ελεύθερο χρόνο;	4 - 5	5 - 6
Πως τον εκμεταλλεύεσαι;	Χαλαρώνω, παίζω video games, γυμνάζομαι, δουλεύω	Γυμνάζομαι, ανέμελο χρόνο με τον σύντροφό μου, παρέα με φίλους
Πόσες ώρες την ημέρα αφιερώνεις για τις δουλειές του σπιτιού;	Αν εξαιρέσεις τα ψώνια του super market καμία. Καθόλου.	2 ώρες μόνο για μαγείρεμα, πλύσιμο πιάτων, τα υπόλοιπα το σαββατοκύριακο.
Για ποιο λόγο θεωρείς ότι η γυναίκα είναι αυτή που ασχολείται περισσότερο;	Δεν το έχω συνηθίσει. Οποτε χρειαστεί βοηθάω. Έχω αναλάβει δουλειές που η σύζυγός μου θεωρεί αγγαρείες κι εμένα μου φαίνονται απλές, οπότε τα έχουμε βρει. Οποτε μου ζητήσει βοήθεια εννοείται ότι είμαι εκεί.	Είμαι πιο εξοικειωμένη, τα καταφέρνω καλύτερα και γρηγορότερα, μου αρέσει. Ο σύζυγός μου αναλαμβάνει όλες τις εξωτερικές δουλειές που τις θεωρώ πιο κουραστικές για τα δικά μου γούστα.
Αναφέρετε επιγραμματικά τους λόγους για τους οποίους αποφασίσατε να μετακομίσετε	Ανάγκη για μεγαλύτερο σπίτι, καλύτερη περιοχή, πιο κοντά στη δουλειά, ιδιωτικότητα	Ανάγκη για μεγαλύτερο σπίτι, καλύτερη περιοχή, πιο κοντά στη δουλειά, ιδιωτικότητα
Ποιον θεωρείτε ως σημαντικότερο;	Ανάγκη για μεγαλύτερο σπίτι	Ανάγκη για μεγαλύτερο σπίτι

Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει από το ερωτηματολόγιο, το ζευγάρι έχει ίδιου επιπέδου πανεπιστημιακή μόρφωση και εργασιακή εμπειρία (7 χρόνια). Παρόλα αυτά, στον εργασιακό τους χώρο (εταιρεία πληροφορικής), ο άνδρας κατέχει θέση με μεγαλύτερη ευθύνη, σημαντικότερη από αυτή της γυναίκας και κατά συνέπεια, έχει μεγαλύτερες χρηματικές απολαβές.

Ωστόσο, από κοινού, ισχυρίζονται ότι το φύλο δεν έχει επηρεάσει αρνητικά ούτε την επαγγελματική εξέλιξη της γυναίκας, ούτε τις χρηματικές της απολαβές. Απεναντίας, αναφέρουν χαρακτηριστικά, ότι εξαιτίας του μειωμένου αριθμού των γυναικών που απασχολούνται στην εταιρεία, τυγχάνει εξαιρετικής επαγγελματικής συμπεριφοράς.

Κατά συνέπεια, το **περιβάλλον της εν λόγω εταιρείας** δύναται να χαρακτηριστεί **καθαρά ανδροκρατούμενο**, μιας και μόλις 1 στους 20 υπαλλήλους (ανά όροφο), που ασχολούνται κατεξοχήν με το κομμάτι της πληροφορικής, είναι γυναίκες. Ωστόσο θέσεις που αφορούν τη γραμματειακή υποστήριξη καταλαμβάνονται στο 100% από γυναίκες.

Είναι λοιπόν φανερό, ότι η γυναίκα κατέχει περισσότερο «παραδοσιακές θέσεις». Η θέση των γραμματέων σε εταιρείες δίνεται κατεξοχήν σε γυναίκες, από τότε που αυτές ξεκίνησαν να δουλεύουν εκτός σπιτιού. Στο κομμάτι της πληροφορικής, που αποτελεί έναν κλάδο περισσότερο τεχνοκρατικό, οι υπεύθυνες θέσεις προορίζονται περισσότερο για άνδρες, ενώ οι γυναίκες που απασχολούνται σε αυτό το αντικείμενο, έχουν τις θέσεις με τη λιγότερη ευθύνη.

Όσον αφορά τη χρήση του χώρου της εταιρείας από τα δύο φύλα, φαίνεται στο χώρο των τουαλετών. Σε μια εταιρεία πολυεθνική, που στεγάζεται σε σύγχρονα κτίρια και η αντιστοιχία ανδρών/γυναικών ανά όροφο είναι 80/4, δεν υπάρχει διάκριση γυναικείας και αντρικής τουαλέτας. Αυτό φαίνεται απολύτως λογικό, από τη στιγμή που οι ανάγκες προσφοράς και ζήτησης έχουν εξαλείψει αυτές τις προδιαγραφές.

Από τη στιγμή που ο άνδρας εργάζεται κατά μέσο όρο 1 ώρα περισσότερο από τη γυναίκα, παρατηρείται ότι δεν ασχολείται καθόλου με τις δουλειές του σπιτιού. **Η γυναίκα λοιπόν παραδοσιακά ασχολείται εξ'ολοκλήρου με τα του οίκου.** Μάλιστα, ο άντρας χρησιμοποιεί το ρήμα «βοηθάω», μόνο αν του ζητηθεί με πρωτοβουλία της γυναίκας ή αν παραστεί επιτακτική ανάγκη. Είναι λοιπόν οφθαλμοφανές το στερεότυπο που ήθελε πάντοτε τη γυναίκα να ασχολείται με το

νοικοκυριό και τα ζητήματα που αφορούν το σπίτι. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η προσφορά του άνδρα στο σπίτι περιορίζεται στα ψώνια του market μια φορά την εβδομάδα με τη λίστα έτοιμη ανά χείρας που έχει φροντίσει εκ των προτέρων να ετοιμάσει η γυναίκα.

Σχετικά με την **κατοικία**, όπως έχει ήδη σημειωθεί, το ζευγάρι πρόκειται να μετακομίσει από την περιοχή του Καματερού, στα Γλυκά Νερά, προκειμένου να ικανοποιηθεί η ανάγκη του ζευγαριού για μεγαλύτερο σπίτι, πλησίον της εργασίας τους. Επομένως, η κατοικία που θα αναλυθεί είναι αυτή στο Καματερό.

Η κάτοψη του σπιτιού τους είναι τυπική και αποτελείται από τους εξής χώρους: καθιστικό, τραπεζαρία, κουζίνα, υπνοδωμάτιο, γραφείο και λουτρό. Σύμφωνα με τον τρόπο ζωής τους, η έμφυλη χρήση των δωματίων χαρακτηρίζεται με τον κοινό ελεύθερο χρόνο του ζευγαριού να περνά στο καθιστικό, βλέποντας ταινίες, παίζοντας κάποιο επιτραπέζιο ή συζητώντας. Οι χώροι του καθιστικού και της τραπεζαρίας χρησιμοποιούνται εξίσου και από τους επισκέπτες.

Ο χώρος της κουζίνας χρησιμοποιείται αποκλειστικά από τη γυναίκα, ενώ ο χώρος του γραφείου αποκλειστικά από τον άντρα. Εκεί εργάζεται από το σπίτι για τη δουλειά του, διαβάζει και παίζει στον υπολογιστή ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Ο χώρος του υπνοδωματίου χρησιμοποιείται και από τους δύο για χαλάρωση, ενώ ένα μέρος του, το «boudoir», αποτελεί προσωπικό χώρο της γυναίκας, όπου περιποιείται τον εαυτό της, ενώ ταυτόχρονα, αποτελεί χώρο σιδερώματος.

Κατά συνέπεια, η χρήση των χώρων της κατοικίας δεν έχει αλλάξει σημαντικά από αυτή του 20^{ου} αιώνα. Είναι φανερό ότι τα σεξιστικά στερεότυπα συνεχίζουν να υφίστανται, με τη μόνη διαφορά ότι πλέον η γυναίκα εργάζεται και εκτός οίκου. Παραμένει όμως σε δυσμενέστερη θέση έναντι του άντρα τόσο στον τομέα της εργασίας, τόσο και στις δουλειές του σπιτιού, με τις οποίες είναι «πιο εξοικειωμένη». Ο άνδρας αναλαμβάνει τις εξωτερικές δουλειές, διότι –όπως ομολογεί η γυναίκα– «είναι πιο κουραστικές» για εκείνη.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Εικ. 3 Κάτοψη της κατοικίας στο Καματερό

- ΧΩΡΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ
- ΧΩΡΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΡΑ
- ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΟΙ ΧΩΡΟΙ

Στο σημείο αυτό αξίζει να σχολιαστεί και το μέρος διαμονής τους. Το γεγονός ότι το ζευγάρι συστεγάζεται με το οικογενειακό περιβάλλον του άνδρος σε οικογενειακή πολυκατοικία, έχει επηρεάσει την καθημερινότητά τους. Πολλές φορές παραβιάζεται η ιδιωτικότητά τους με ξαφνικές επισκέψεις από τους υπόλοιπους κατοίκους της πολυκατοικίας, τους συγγενείς του άνδρα. Είναι για εκείνους τόσο ενοχλητικό που με πρόφαση την ανάγκη για σπίτι μεγαλύτερο και πλησιέστερο στην εργασία τους αποφάσισαν να μετακομίσουν στα Γλυκά Νερά. Δηλαδή να αφήσουν ένα σπίτι το οποίο τους έχει προσφερθεί δωρεάν ώστε να νοικιάσουν ένα άλλο σπίτι σε μια περιοχή που τα ενοίκια είναι υψηλά.

Η ανάγκη τους για ιδιωτικότητα, συνοδεύεται από μια γενικότερη ανάγκη αναβάθμισης του επιπέδου διαβίωσής τους, καθώς το Καματερό δεν ανταποκρίνεται θετικά σε κάποιες προτιμήσεις τους: έλλειψη πρασίνου, χαμηλά κοινωνικά στρώματα, έλλειψη κοινωνικών υποδομών και χαρακτηριστικά που αναλύονται παρακάτω.

Αναλυτική προσέγγιση των δύο περιοχών κατοικίας

A. Η περιοχή των Γλυκών Νερών

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η ονομασία Γλυκά Νερά προέρχεται από το ιδιαίτερα γλυκό νερό, που είχε βρεθεί σε πηγάδι στο κτήμα του Ανδρικού Πηλιοκίτσου. Οι παλαιοί Παιανείς ονόμαζαν το πηγάδι «Καλό Νερό, Γλυκό Νερό, Γλυκά Νερά, Γλυκάνερα, Λυκάνουρα».

Στο έμβλημα δε του Δήμου απεικονίζεται το γνωστό μαρμάρινο λεοντάρι της Κάντζας, που διασώζεται στο Ναό Αγίου Νικολάου, καθώς τα Γλυκά Νερά εντοπίζονται στην ευρύτερη περιοχή του Λεονταρίου στα παλαιότερα σύνορα Παλλήνης και Παιανίας.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα Γλυκά Νερά (παλαιότερα Λυκάνουρα) στην αρχαιότητα αποτελούσαν έκταση του αττικού Δήμου Παλλήνης, της Αντιοχίδος φυλής, που απλωνόταν στις βορειοανατολικές πλαγιές του Υμηττού. Σήμερα συνιστούν σύγχρονο και αναπτυσσόμενο προάστιο της Βόρειας Μεσογαίας και ταυτόχρονα πέρασμα προς το Λεκανοπέδιο των Αθηνών.

Από τον 5ο αι. π.Χ. και μέχρι την ρωμαϊκή κατάκτηση, πληθώρα ευρημάτων στην περιοχή μαρτυρά διαρκή εποικισμό. Σε πρόσφατες ανασκαφές δε σε προϊστορικό νεκροταφείο που εντοπίζεται στο λόφο Φούρεσι, αποκαλύπτονται μυκηναϊκά ειδώλια, που ανάγονται στο 1.400 π.Χ. Επιπλέον, τα ερείπια παλαιοχριστιανικού ναού μαρτυρούν την πρώιμη οργάνωση χριστιανικής κοινότητας.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η πόλη των Γλυκών Νερών σήμερα συνιστά σύγχρονο και αναπτυσσόμενο προάστιο της Βόρειας Μεσογαίας και ταυτόχρονα, πέρασμα προς το Λεκανοπέδιο των Αθηνών. Εκτείνεται 13 χιλιόμετρα βορειοανατολικά των Αθηνών και 4 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Παλλήνης. Διοικητικά υπάγεται στη Νομαρχία Ανατολικής Αττικής και

απλώνεται σε έκταση 9.250 στρεμμάτων. Γεωγραφικά οριοθετείται από τον Δήμο Αγ. Παρασκευής, τον Δήμο Γέρακα, τον Δήμο Παλλήνης και τον Δήμο Παιανίας.

Συνδέονται με την Αθήνα και την Ανατολική Αττική μέσω των Λεωφόρων Λαυρίου, Σπάτων και Μαραθώνος. Το 2004, με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες, πραγματοποιήθηκαν μεγάλα συγκοινωνιακά έργα, μεταξύ των οποίων και η διαπλάτυνση της Λ. Λαυρίου, στο ύψος των Γλυκών Νερών και της Κάντζας. Συνεπώς, μετά το 2004, αποτελούν ιδιαίτερος προνομιούχο περιοχή με τη σύνδεσή τους με την Περιφερειακή Υμηττού, την Αττική Οδό, το Μετρό και τον Προαστιακό, μέσω των Σταθμών «Δουκίσσης Πλακεντίας» και «Κάντζα».

Η περιοχή των Γλυκών νερών –όπως και η περιοχή του Γέρακα– αποτελούσε τμήμα της πευκόφοιτης αγροικίας της Παιανίας, απ'όπου επιχείρησαν να αποσπαστούν ανεπιτυχώς για πρώτη φορά το 1966 (ΦΕΚ 176/30-09-1965), ενώ το 1969, κατορθώνουν να αναγνωριστούν με νέα δικαστική απόφαση ως αυτόνομη «Κοινότητα Γλυκών Νερών». Μετά την εφαρμογή του σχεδίου Καλλικράτης συνενώθηκε εκ νέου με την τότε κοινότητα της Παιανίας, αποτελώντας σήμερα τον νέο δήμο Παιανίας.

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Η περιοχή των Γλυκών Νερών τοποθετείται ανατολικά του ορεινού όγκου του Υμηττού και χωρίζεται σε **δύο οικιστικά τμήματα** από την κεντρική οδική αρτηρία της Λ. Λαυρίου που τη διασχίζει. Τα δύο αυτά τμήματα που δημιουργούνται, ενώνονται με οδικό κόμβο μορφής «δαχτυλιδιού». Κατά συνέπεια, το ένα τμήμα αναπτύσσεται ανατολικά της Λ. Λαυρίου και περιμετρικά του λόφου Φούρεζι, ενώ το άλλο αναπτύσσεται στις πλαγιές του Υμηττού, δυτικά της Λ. Λαυρίου.

Το πρώτο τμήμα, το «Φούρεσι», η περιοχή περιμετρικά του ομώνυμου λόφου, ορίζεται νοτίως από την Περιφερειακή του Υμηττού, δυτικά από τη Λ. Λαυρίου, βορείως από τη Λ. Μαραθώνος και ανατολικά από τη Λ. Σπατών και Ξάνθης. Συνορεύει με το δήμο του Γέρακα και της Παλλήνης, ενώ η σημερινή της εικόνα συντίθεται από πεζοδρομήσεις, νεόδμητες μονοκατοικίες με την επιλογή της κεραμοσκεπής και χαμηλού ύψους πολυκατοικίες.

Το δεύτερο τμήμα, τα «Γλυκάνερα», αναπτύσσεται στις πλαγιές του Υμηττού, δυτικά της Λ. Λαυρίου, αποτελώντας και το παλαιότερο τμήμα κατοίκησης της περιοχής. Στα νότια επικοινωνεί μέσω της λεωφόρου

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Λαυρίου με την Παιανία, στα ανατολικά γεινιάζει με την πευκόφυτη Κάντζα της Παλλήνης και στα βόρεια χωρίζεται από τον υπόλοιπο δήμο με την Περιφερειακή Υμηττού που ενώνει τα Μεσόγεια με το λεκανοπέδιο. Χαρακτηρίζεται και αυτή από νεόδμητες κατοικίες και εγκαταστάσεις. Ανάμεσα σε αυτές, συναντάται η εικόνα των παλιών, εγκαταλελειμμένων μικρών κτισμάτων, ανάμεσα στις νεόδμητες κατοικίες.

Το κέντρο του δήμου εντοπίζεται στο νότιο τμήμα της Λεωφόρου Λαυρίου, στο ύψος της Κάντζας, όπου τοποθετείται το παραδοσιακό κοινοτικό κατάστημα, που φιλοξένησε την πρώτη κοινοτική αρχή το 1969 μετά την απόσχιση από την Παιανία. Δίπλα στο κοινοτικό κατάστημα κατασκευάστηκε **η πλατεία των Γλυκών Νερών** και η παράλληλη ανάπτυξη με την Κάντζα συνοδεύτηκε από μαζική εγκατάσταση εταιριών και μικρών κέντρων εστίασης σε καλαίσθητα κτίρια, παράλληλα με τη διαπλάτυνση της κεντρικής λεωφόρου. Η πλατεία αναπτύχθηκε στα πρότυπα κυρίως της οικιστικής και ήπιας αστικής ανάπτυξης, καθώς η εμπορική χρήση συγκεντρώνεται στο ύψος της Λεωφόρου Λαυρίου.

Εικ. 4. Η πλατεία των Γλυκών Νερών

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ³

Σε μια σύντομη αναφορά, η περιοχή μελέτης ήταν πευκόφυτη, με τα δέντρα να φτάνουν μέχρι τη Λ. Λαυρίου. Σταδιακά, οι γύρω κάτοικοι άρχισαν την εκμετάλλευση εκτάσεων για βόσκηση, με αποτέλεσμα την καταπάτησή τους. Οι συνεχείς καταπατήσεις οδήγησαν μεταπολεμικά στην αυθαίρετη κατάτμηση των αγροτεμαχίων σε μικρά οικόπεδα εκτός Σχεδίου πόλεως.

Το 1965 η περιοχή αποσπάστηκε από τον οικισμό της Παιανίας και αποτέλεσε αυτόνομη κοινότητα (ΦΕΚ 176/30-09-1965). Το 1973 εντάσσεται στο Σχέδιο Πόλης με Προεδρικό Διάταγμα ΦΕΚ 252 Δ'/14-09-1973 και εγκρίνεται το ρυμοτομικό σχέδιο της Κοινότητας Γλυκών Νερών (ΦΕΚ 255 Δ'/28-09-1973). Ορίζονται τα ελάχιστα όρια εμβαδού και διαστάσεων των οικοπέδων, αποφασίζεται ως ανώτατο επιτρεπόμενο ύψος τα 8,50μ (μέγιστο 2 όροφοι), μέγιστη καλυπτόμενη επιφάνεια οικοπέδου 40% της συνολικής και σε κάθε οικοδομικό τετράγωνο η παρουσία πρασιάς 4μ πλάτους.

Το 1989 εγκρίνεται το πολεοδομικό σχέδιο της περιοχής Φούρεζι και η τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου της κοινότητας Γλυκών Νερών (ΦΕΚ 259 Δ'/ 9- 05-1989). Καθορίζονται χρήσεις γενικής κατοικίας και διαχωρίζονται δυο τομείς Α και Β. Ως ποσοστό κάλυψης οικοπέδων μέχρι 500μ², για τον τομέα Α, ορίζεται το 50% της συνολικής τους επιφάνειας, άνω των 500μ², 40% της επιφάνειάς τους και για τον τομέα Β, 70% της επιφάνειάς τους. Το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος και για τους δυο τομείς ορίζεται σε 8,50μ, αλλά για κτίρια που προορίζονται για αμιγή χρήση επαγγελματικών εργαστηρίων το επιτρεπόμενο ύψος ανέρχεται σε 10,50μ. Επιβάλλεται η κατασκευή στέγης στο στάδιο ανέγερσης του τελευταίου ορόφου, με μέγιστο ύψος 2μ και κλίση μέχρι 30%. Απαγορεύει την κατασκευή πυλωτής στα κτίρια και προβλέπεται η αρχιτεκτονική προσαρμογή των ηλιακών συλλεκτών στη στέγη σε μικρή οριζόντια επιφάνεια μέχρι 10μ².

Το 1994 αναγνωρίζεται σαν Δήμος (ΦΕΚ 133/30-08-1994).

Το 1988 εγκρίνεται το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της κοινότητας Γλυκών Νερών (ΦΕΚ 860 Δ'/20-09-1988), το οποίο αναδημοσιεύεται το 1995 (ΦΕΚ 1189 Δ'/ 20-02-1995) και στο οποίο εκτός των άλλων, οι

³ courses.arch.ntua.gr/fsr/134551/PSARROU.pdf

Ψαρρού Μαρία, *Ο Δήμος Γλυκών Νερών. Πολεοδομική εξέλιξη.*

περιοχές Φούρεζι (κοινότητα Γλυκών Νερών) και Μπαλάνα (κοινότητα Γέρακα) οργανώνονται σε ενιαία πολεοδομική ενότητα και εντάσσονται από κοινού στο Δήμο. Το Σχέδιο περιλαμβάνει την πολεοδομική οργάνωση της περιοχής για πληθυσμό 12.000 κατοίκων και τον διαχωρισμό των εκτάσεων της περιοχής σε πυκνοδομημένες και αραιοδομημένες καθώς και την δημιουργία 3 πολεοδομικών ενοτήτων /γειτονιών. Η βόρεια πολεοδομική ενότητα έχει μέση πυκνότητα 50 κατ/Ha, η Νότια ενότητα και η ενότητα του Φούρεζι έχουν μέση πυκνότητα 49 κατ/Ha, ενώ και οι τρεις έχουν μέσο συντελεστή δόμησης 0,8. Επίσης για την ενίσχυση των κεντρικών λειτουργιών της πόλης προτείνεται αυξημένος συντελεστής δόμησης 1,0 για οικόπεδα στα οποία πρόκειται να ανεγερθούν εμπορικά καταστήματα. Γίνεται μια γενική εκτίμηση των αναγκών σε γη και κοινωνικές υποδομές και αναφέρονται προτάσεις για τα δίκτυα υποδομής. Για το οδικό δίκτυο προβλέπεται η κατασκευή των Λεωφόρων Σταυρού – Ελευσίνας και Σταυρού – Λαυρίου για την αποσυμφόρηση των Λεωφόρων Λαυρίου και Μαραθώνος, καθώς και η διάνοιξη και βελτίωση οδών τοπικής εξυπηρέτησης. Προτείνει την κατασκευή νέου συστήματος ύδρευσης, σε συνδυασμό με την κατασκευή υδατοδεξαμενής για την εξυπηρέτηση υψηλών σημείων της περιοχής. Προτείνεται επίσης η κατασκευή δικτύου αποχέτευσης, ενώ οι ενεργειακές ανάγκες καλύπτονται από τον ήδη υπάρχοντα υποσταθμό της ΔΕΗ.

Το 1992 εγκρίνεται η τροποποίηση του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου της Κοινότητας, όπου πραγματοποιείται επέκταση των ορίων των Πολεοδομικών Ενοτήτων «Βόρεια» και «Νότια» με τον μέσο συντελεστή δόμησης να αλλάζει από 0,8 σε 0,6.

Το 1997 τροποποιείται το προεδρικό διάταγμα που ισχύει μέχρι τότε ως προς τις χρήσεις γης και την ρυμοτομία της περιοχής Φούρεζι (ΦΕΚ 158 Δ' / 6-03-1997). Προστίθενται λεπτομερείς ορισμοί για τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης επί των Λεωφόρων Λαυρίου και Μαραθώνος και μειώνεται το μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος κτιρίων που προορίζονται για αμιγή χρήση επαγγελματικών εργαστηρίων από 10,50μ σε 9,50μ, επίσης καταργείται η υποχρέωση κατασκευής στέγης στο στάδιο ανέγερσης του τελευταίου ορόφου.

Το 1999 έρχεται η τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου Δήμου Γλυκών Νερών και η τροποποίηση όρων και περιοχών δόμησης. Η τροποποίηση αφορά ειδικότερα στο βασικό οδικό δίκτυο και στα οικοδομικά τετράγωνα κατά μήκος της Λεωφόρου Λαυρίου. Έτσι για τα οικόπεδα που εφάπτονται της Λεωφόρου Λαυρίου συντελεστής

δόμησης καθορίζεται 0,8 με μέγιστο ύψος κτιρίων 11,50μ, αλλά κανένα κτίριο να μην υπερβαίνει τους τρεις ορόφους (ΦΕΚ 870 Δ' / 3-12-1999).

Το 2003 αναθεωρείται το παλαιό ρυμοτομικό σχέδιο του Δήμου και εγκρίνεται η αναθεώρηση του υφιστάμενου Σχεδίου Πόλεως ώστε να οριστικοποιηθούν οι ρυμοτομικές γραμμές, τα προκήπια και να εξασφαλισθούν οι κοινόχρηστοι και κοινωφελείς χώροι (ΦΕΚ 1200 Δ' / 12-11-2003). Επίσης αποφασίζεται ο καθορισμός των χρήσεων γης καθώς και των όρων και περιορισμών δόμησης στην εκτός σχεδίου και εκτός ορίων οικισμών προ του έτους 1923 ευρύτερη περιοχή των Μεσογείων, όπου περιλαμβάνονται και τα Γλυκά Νερά (ΦΕΚ 199 Δ' / 6-03-2003). Ενώ με το ΦΕΚ 308 Α' / 31-12-2003 τροποποιούνται κάποια κομμάτια της παραπάνω απόφασης.

Το 2004 εγκρίνεται η πολεοδομική μελέτη τμημάτων των πολεοδομικών ενότητων «Βόρεια» και «Νότια» του Δήμου Γλυκών Νερών καθώς και η τροποποίηση του εγκεκριμένου ρυμοτομικού σχεδίου στα όρια σύνδεσης με την περιοχή επέκτασης του δήμου (ΦΕΚ 1149Δ' / 8-12-2004). Έτσι λοιπόν εγκρίνεται το πολεοδομικό σχέδιο των δυο από τις τρεις πολεοδομικές ενότητες, που περιγράφει το Γ.Π.Σ και καθορίζεται σε Τομείς Α και Β χρήσεων γης. Ισχύει επίσης ως μέγιστο ποσοστό κάλυψης το 50% της επιφάνειας των οικοπέδων. Για τον Τομέα Α συντελεστής δόμησης για τμήμα οικοπέδου έως 300μ², είναι 0,8 και άνω των 300μ², 0,3. Για τον Τομέα Β ο συντελεστής δόμησης για τμήμα οικοπέδου έως 300μ² είναι 0,7 και άνω των 300μ², 0,25, με μέγιστο επιτρεπόμενο ύψος 7,5μ και για κτίρια αμιγώς επαγγελματικά με πρόσωπο στη Λεωφόρο Λαυρίου, μέγιστο ύψος 11,5μ.

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Η περιοχή, όπως ήδη προαναφέρθηκε, χαρακτηρίζεται από την **κύρια κατοικία και την ήπια αστική ανάπτυξη**. Αποτέλεσμα είναι η ομοιομορφία στη δόμηση, με νεόδμητες μονοκατοικίες, αυτόνομες μεζονέτες, χαμηλού ύψους πολυκατοικίες, και γενικότερα προσεγμένες κατασκευές, που αναφέρονται σε **ιδιοκατοίκηση**. Χαρακτηριστική όμως είναι και η σταδιακή εμφάνιση των εξοχικών κατοικιών μετά το 1991.

Η υπάρχουσα αρχιτεκτονική συνδιαλέγεται με το **βιώσιμο πράσινο**. Οι κατοικίες χαρακτηρίζονται στο σύνολό τους από τους αύλειους χώρους και τους κήπους. Παράλληλα, χαρακτηριστικές είναι οι πεζοδρομήσεις, οι δενδροφυτεύσεις, οι χώροι στάθμευσης, όπως επίσης και οικιστικές πλατείες που διαμορφώνουν τις γειτονίες.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Τροχοπέδη, που εμποδίζει την περαιτέρω οικιστική ανάπτυξη, αποτελεί αφενός ο διαχωρισμός της περιοχής στα δύο από την Λ. Λαυρίου, αφετέρου η παραμονή του σταθμού της Δ.Ε.Η. στα σύνορα με την Κάντζα, με κεραιές υψηλής τάσης. Παράλληλα, έχει καθυστερήσει η δημιουργία οργανωμένου αποχετευτικού συστήματος.

ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ – ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η περιοχή χαρακτηρίζεται ως επί το πλείστον από την **κατοικία**, ενώ η εμπορική δραστηριότητα συσσωρεύεται κατά μήκος της οδικής αρτηρίας της Λ. Λαυρίου και Μαραθώνος. Το γραμμικό **εμπόριο** χαρακτηρίζεται ως τοπικό αλλά και υπερεθνικό, ενώ παράλληλα, συνυπάρχουν οι διοικητικές υπηρεσίες και τα γραφεία. Στην ευρύτερη περιοχή εντοπίζονται και περιλαμβάνει **βιοτεχνίες, μικρές βιομηχανικές μονάδες**. Η συμμετοχή στους κλάδους αυτούς αυξάνεται αναλογικά με την αύξηση του πληθυσμού, ενώ το 1991, κάνουν την εμφάνισή τους οι **μεταποιητικές βιοτεχνίες** παραγκωνίζοντας τις βιομηχανίες. Επίσης τις τελευταίες δεκαετίες ενεργοποιούνται κλάδοι, που δεν υπήρχαν παλιότερα, όπως αυτός της **εκπαίδευσης και της υγείας και κοινωνικής μέριμνας**, πράγμα που αποδεικνύει την συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας των υπηρεσιών αυτών, στην εξέλιξη και την καθημερινότητα.

Εικ. 5. Ο εμπορικός άξονας της Λ. Λαυρίου

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Τα Γλυκά Νερά άρχισαν να οικοδομούνται μαζικά στα τέλη της δεκαετίας του 90 και αναγνωρίστηκαν ως Δήμος στα μέσα του 2000. Ακολουθεί πίνακας με την πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου:

Πληθυσμιακή Εξέλιξη Δήμου Γλυκάνερων

Χρονολογία	Πληθυσμός Δήμου	Έκταση Δήμου	Πυκνότητα Δόμησης	Προστεθείς Πληθυσμός	Νέα Αύξηση Πληθυσμού	Αθροιστική Αύξηση
1981	3.547 κάτοικοι	9,250 χμ ²	383 κάτοικοι/χμ ²	3.547 κάτοικοι	-	-
1991	5.813 κάτοικοι	9,250 χμ ²	628 κάτοικοι/χμ ²	+2.266 κάτοικοι	+63,88%	63,88%
2001	6.623 κάτοικοι	9,250 χμ ²	716 κάτοικοι/χμ ²	+810 κάτοικοι	+13,93%	80,8%
2007	11.000 κάτοικοι	9,250 χμ ²	1.189 κάτοικοι/χμ ²	+4.377 κάτοικοι	+66,08%	146,88%

πρωτογενείς πηγές: ΕΣΥΕ, Δήμος Γλυκών Νερών

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΚΙΝΗΤΩΝ

Τα Γλυκά Νερά συγκεντρώνουν παραπλήσιες αντικειμενικές και εμπορικές αξίες με το Γέρακα και την Κάντζα, διαπερνώντας το φράγμα των € 2.000 / τ.μ. Ακολουθεί πίνακας με τις αποκλίσεις αξιών μεταξύ γειτονικών Δήμων, χωρίς τις εμπορικές αξίες του

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

συγκροτήματος Edison και μόνο με τις αξίες του παραδοσιακού οικισμού του Κορωπίου⁴.

Αποκλίσεις Εμπορικών Τιμών από Αντικειμενικές Αξίες σε ευρώ/τ.μ. δόμησης				
Δήμος	Αντικειμενικές 2006	Αντικειμενικές 2007	Ρυθμός Αύξησης	Εμπορικές Τιμές 1/2007
Παλλήνη	1.000-1.950	1.200-2.350	20%-20,51%	2.000-2.800
Γέρακας	1.050-1.300	1.250-1.550	19,04%-19,23%	2.200-2.800
Παιανία	900-1.200	1.050-1.400	16,66%	1.800-2.500
Γλυκά Νερά	1.000 - 1.100	1.200 - 1.300	20%-18,18%	2.000 - 2.400
Κορωπί	900-1.250	1.050-1.600	16,66%-28%	1.500-2.000

⁴http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%BB%CF%85%CE%BA%CE%AC_%CE%9D%CE%B5%CF%81%CE%AC_%CE%91%CF%84%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Εικ. 6. Η αρχιτεκτονική των Γλυκών νερών, με κατοικίες χαμηλού ύψους

B. Η περιοχή του Καματερού

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Ετυμολογικά, η ονομασία «Καματερό» συνδέεται είτε με την οικογένεια του Καματερού, η οποία πρωτοκατοίκησε στην περιοχή.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ευρύτερη περιοχή της Πετρούπολης και του Καματερού αποτελούνταν από δασικές, αγροτικές και κτηνοτροφικές εκτάσεις, μέχρι τη δεκαετία του 1950. Από τότε και στο εξής, η αστική εξέλιξη των Αθηνών, η εσωτερική μετανάστευση της μεταπολεμικής περιόδου, το έντονο φαινόμενο της αστυφιλίας και η ανάγκη της ελληνικής κοινωνίας να αναζητήσει τον εκσυγχρονισμό, τη λειτουργικότητα και το μοντέρνο, οδήγησε σταδιακά στην δόμηση της περιοχής.

Οι άλλοτε γεωκτηνοτροφικές εκτάσεις αντικαταστάθηκαν από τις αστικές πολυκατοικίες και η δόμηση συνεχίστηκε μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Σήμερα η αστική εξέλιξη της περιοχής συνεχίζεται αλλά με μειωμένους ρυθμούς. Συγκεκριμένα για την Πετρούπολη, η αφορμή για την αστικοποίησή της, αποτέλεσε η διανομή αγροτεμαχίων από την εφημερίδα «Εσπερινή» στους αναγνώστες της μέσω κουπονιών. Το Καματερό προφανώς αποτέλεσε την αστική συνέχεια της περιοχής^{5,6}.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Το Καματερό αποτελούσε δήμο, ο οποίος από το 2009, με το «σχέδιο Καλλικράτης», συγχωνεύτηκε με τον πρώην δήμο Αγίων Αναργύρων, αποτελώντας σήμερα το δήμο Αγίων Αναργύρων – Καματερού, του πολεοδομικού συγκροτήματος των Αθηνών και εντάσσεται γεωγραφικά στο συγκρότημα των δυτικών προαστίων της πρωτεύουσας. Η περιοχή καθίσταται προσβάσιμη μέσω της Λεωφόρου

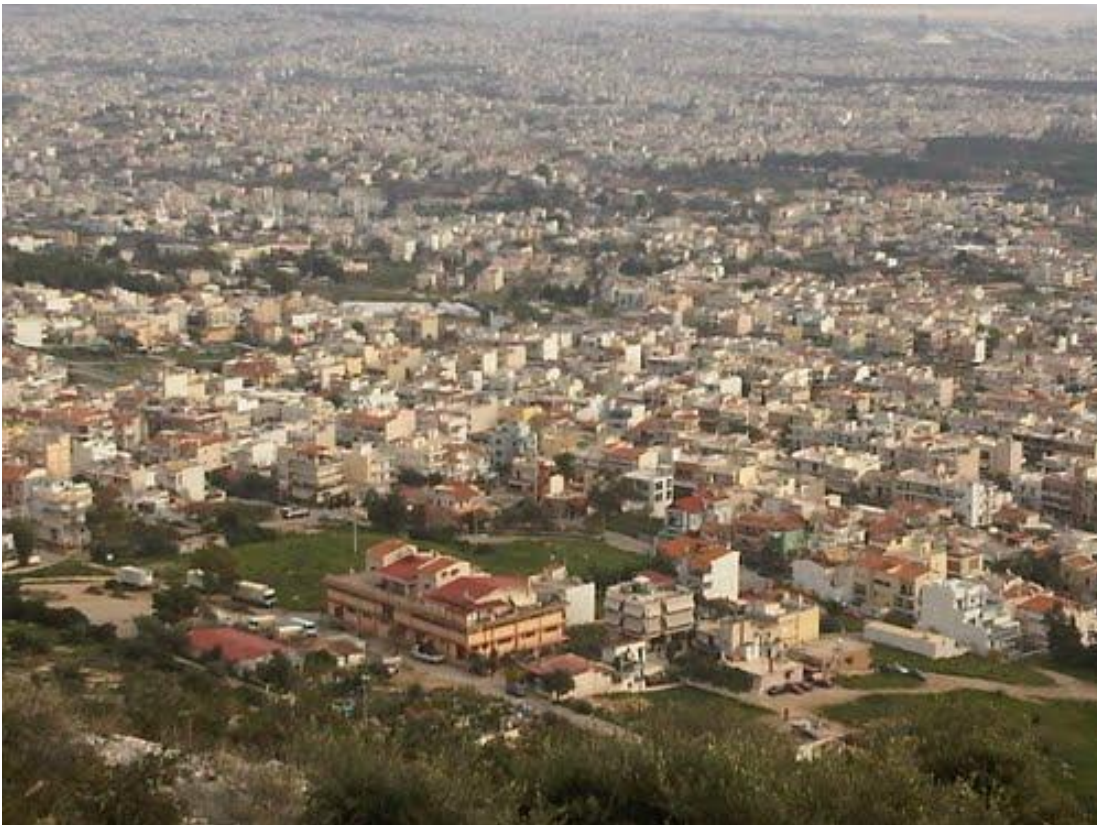
⁵<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%81%CF%8C>

⁶ Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός Χώρου, Πολεοδομία – Χωροταξία, Σοφία Κρητικού, Γ.Π.Σ. Δήμου Πετρούπολης, 2006 – 2007.

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Φυλής, που ενώνει την Αθήνα με τη Δυτική Αττική και απέχει από το κέντρο της Αθήνας 6 χιλιόμετρα. Στο Καματερό τελειώνει και η επέκταση της οδού Θηβών. Ο πληθυσμός της περιοχής ανέρχεται σε 62.529 κατοίκους σύμφωνα με την απογραφή του 2011.

Το Καματερό, όπως και η Πετρούπολη, ορίζονται στα δυτικά από το Ποικίλο Όρος. Πρόκειται για χαμηλό βουνό (465 μ.), με συνολική έκταση 11 χιλιομέτρων, με κατεύθυνση από Ν.Δ. προς Β.Α. Αποτελεί το φυσικό όριο ανάμεσα στο λεκανοπέδιο Αττικής και το Θριάσιο πεδίο. Κατά το παρελθόν το Ποικίλο όρος διέθετε αρκετή βλάστηση, κυρίως αμπέλια και ελιές. Αυτά περιορίζονταν σταδιακά από τη δεκαετία του '20, μέχρι που εξαφανίστηκαν εντελώς, ως συνέπεια της γιγάντωσης των οικισμών που βρίσκονται στην πλευρά του λεκανοπεδίου (Χαϊδάρι, Περιστέρι, Πετρούπολη, Καματερό). Στην περιβαλλοντική υποβάθμισή του συνετέλεσε επίσης η εγκατάσταση των Διυλιστηρίων Ασπροπύργου στους πρόποδες του απ' την πλευρά του Θριασίου. Χαρακτηριστικό γνώρισμα της σημερινής μορφής του είναι τα πολλά εγκαταλελειμμένα νταμάρια, καθώς και οι εγκαταστάσεις κεραιών τηλεπικοινωνιών και παράνομο κέντρο εκπομπής ραδιοφωνίας στα υψώματά του σύμφωνα με το ΕΕΤΤ.

Εικ. 7 Άποψη του Καματερού από το Ποικίλο Όρος

ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Το Καματερό διασχίζεται με κατεύθυνση Β-Ν από την Λεωφόρο Φυλής, διαμορφώνοντας τις γειτονιές του Αγίου Σπυρίδωνα και της Αγίας Τριάδας στα ανατολικά και στα δυτικά αυτή των Ανθοκηπουρών. Ο οικιστικός πυρήνας εντοπίζεται γύρω από την **Πλατεία Ηρώων**, που τιμά με το όνομά της μάχη που έγινε στην περιοχή επί της τουρκοκρατίας, αλλά και στην **Πλατεία Αγίου Νικολάου** από την ομώνυμη εκκλησία.

Ο χαρακτήρας της περιοχής είναι αγροτικός, με χαμηλή δόμηση και αραιοκατοίκηση. Παρουσιάζει σοβαρή **έλλειψη όχι μόνο του αστικού κέντρου, αλλά και γενικά δημόσιων χώρων**. Εν αντιθέσει, η περιοχή των Αγίων Αναργύρων περιλαμβάνει στα όρια της ένα ικανοποιητικό κέντρο, όπου συγκεντρώνονται διοικητικές υπηρεσίες και εμπορικές επιχειρήσεις. Παράλληλα, υπάρχει κεντρική πλατεία και πάρκο με πεζόδρομο και ποδηλατόδρομο. Σημαντικά στοιχεία στην περιοχή (όρια μεταξύ Καματερού – Αγίων Αναργύρων) είναι το **Πάρκο Περιβαλλοντικής Ευαισθητοποίησης «Αντώνης Τρίτσης»**.

Η περιοχή στο σύνολό της δεν είναι πυκνοκατοικημένη, ενώ η σχέση της με το **βιώσιμο πράσινο** περιορίζεται στο **Πάρκο Ειρήνης**. Το πάρκο αυτό αποτελεί χώρο έκτασης 20 στρεμμάτων, ένα από τα μεγαλύτερα στην περιοχή, σε άμεση γειτνίαση με τους πρόποδες του Ποικίλου Όρους. Καταλαμβάνει ένα ολόκληρο οικοδομικό τετράγωνο (Ο.Τ. 172) και ορίζεται από τις οδούς Αττάλου, Συντάγματος, Μακαρίου, Ξάνθης και Καρύστου. Περιλαμβάνει πυκνή βλάστηση δύο χιλιάδων (2000) περίπου φυτών με ποσοστό 70% να καταλαμβάνεται από πεύκα και το 30% να αποτελείται από κυπαρίσσια, βραχυχίτονες, ακακίες αλλά και πολλών ειδών θάμνους.

Όσον αφορά τους **οδικούς άξονες**, παρόλη τη διερχόμενη κίνηση, δεν υπάρχει επαρκής υποδομή. Βασικές αρτηρίες, όπως η Λεωφόρος Φυλής, η Λεωφόρος Δημοκρατίας, ο άξονας 33 Α-Κ Παλαμά, δεν έχουν διανοιχθεί πλήρως σε όλο τους το μήκος. Επιπροσθέτως, η κατάσταση του οδοστρώματος δεν είναι καλή, δεν είναι διευθετημένες και ασφαλείς όλες οι διασταυρώσεις, ενώ δε γίνεται διαχείριση των ομβρίων υδάτων. Όλα αυτά επιβαρύνουν ακόμη περισσότερο τη συμφόρηση που προκαλούν οι διερχόμενες κινήσεις. Το αποτέλεσμα είναι ο **δήμος** –στο σύνολό του- να **είναι κατακερματισμένος** λόγω των υπερτοπικών οδικών αξόνων και της σιδηροδρομικής γραμμής Αθηνών-

[Πληκτρολογήστε κείμενο]

Θεσσαλονίκης που τον διασχίζουν. Επιπλέον, η Εθνική Οδός Αθηνών-Λαμίας με την οποία εφάπτεται στην ανατολική πλευρά του, αποτελεί ένα ισχυρό όριο ανάμεσα σε αυτόν και τους γειτονικούς του.

Εικ. 8. Η πλατεία του Αγίου Νικολάου στο Καματερό

Εικ. 9. Άποψη του Πάρκου «Αντώνη Τρίτση»

Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από την κύρια κατοικία, με ομοιομορφία στη δόμηση. Τα κτήρια αφορούν σε **πολυκατοικίες χαμηλού ύψους**, όπως επίσης και **κατοικίες διώροφες και τριώροφες**. Όμως, χαρακτηριστικό είναι ότι συγκεντρώνει χαμηλές αντικειμενικές αξίες ακινήτων λόγω του απόμακρου χαρακτήρα του από το κέντρο και του χαμηλού εισοδήματος των κατοίκων του.

Παρόλα αυτά, η άμεση γειτνίασή του Καματερού με το Ποικίλο όρος του προσδίδει χαρακτηριστικά ενός είδους «εξοχής», με αμφιθεατρική διάταξη και οπτικές φυγές προς το λεκανοπέδιο Αττικής. Το χαρακτηριστικό αυτό σε συνδυασμό με τον οικιστικό κορεσμό της πρωτεύουσας, οδήγησε τα τελευταία χρόνια στην δόμηση σύγχρονων **κτηριακών συγκροτημάτων από μεζονέτες** σε ορισμένες περιοχές της περιοχής.

Εικ. 10. Άποψη της οδού Αγίας Μαρίας , πλησίον της πλατείας του Αγίου Νικολάου στο Καματερό. Η αρχιτεκτονική χαρακτηρίζεται κατοικίες χαμηλού ύψους.

ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ – ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Η περιοχή χαρακτηρίζεται ως επί το πλείστον από τη **γενική κατοικία**, και συγκεκριμένα η **κύρια κατοικία, με το χαρακτήρα της ιδιοκατοίκησης**. Η λειτουργία του όμως ως δημοτικής ενότητας δύναται να χαρακτηριστεί ως **προβληματική**, διότι οι λειτουργίες οι οποίες αναπτύχθηκαν δεν βασίστηκαν σε ένα γενικότερο πλαίσιο πολεοδομικής οργάνωσης, κοινωνικής μέριμνας και προγραμματισμού, αλλά βασίστηκαν στην εξεύρεση οικοπέδου για κάλυψη των αναγκών.

ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

Ακολουθεί πίνακας με την πληθυσμιακή εξέλιξη του Δήμου των Αγίων Αναργύρων – Καματερού και πιο συγκεκριμένα της Δημοτικής Ενότητας Καματερού⁷ :

Δήμος Αγίων Αναργύρων – Καματερού						
Χρονολογία	Πληθυσμός Δήμου	Έκταση Δήμου	Πυκνότητα Δόμησης	Προστεθείς Πληθυσμός	Νέα Αύξηση Πληθυσμού	Αθροιστική Αύξηση
1991	49.577 κάτοικοι	9,11 χμ ²	5442 κάτοικοι/χμ ²	-	-	-
2001	58.244 κάτοικοι	9,11 χμ ²	6393 κάτοικοι/χμ ²	+951 κάτοικοι	+17,48%	+17,48%
2011	62.529 κάτοικοι	9,11 χμ ²	6863 κάτοικοι/χμ ²	+470 κάτοικοι	+7,35%	+26%

⁷ <http://home.asda.gr/stat-monimoi-AgAnargyroiKamatero.html>

Δημοτική Ενότητα Καματερού						
Χρονολογία	Πληθυσμός Δήμου	Έκταση Δήμου	Πυκνότητα Δόμησης	Προστεθείς Πληθυσμός	Νέα Αύξηση Πληθυσμού	Αθροιστική Αύξηση
1991	17.725 κάτοικοι	6,5 χμ ²	2726 κάτοικοι/χμ ²	-	-	-
2001	23.172 κάτοικοι	6,5 χμ ²	3564 κάτοικοι/χμ ²	+838 κάτοικοι	+30,70%	+30,70%
2011	28.361 κάτοικοι	6,5 χμ ²	4363 κάτοικοι/χμ ²	+799 κάτοικοι	+22,4%	+60%

πρωτογενείς πηγές: Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας

Συμπεράσματα

Οι περιοχές του Καματερού και των Γλυκών Νερών χαρακτηρίζονται από πολλές διαφορές αλλά και ομοιότητες. Μπορεί να υποστηρίξει κανείς ότι αναπτύχθηκαν σχεδόν παράλληλα, αλλά στην πορεία, η εξέλιξή τους διαφοροποιήθηκε αρκετά. Αφορούν και οι δύο σε περιοχές, που αποτελούσαν πρώην αγροτικές εκτάσεις, απομακρυσμένες από το κέντρο των Αθηνών. Η πολεοδομική τους οργάνωση βασίζεται στην ανάγκη για εξάπλωση του αστικού ιστού σε προαστιακές περιοχές, με κύριο μέλημα την αναζήτηση καλύτερης ποιότητας ζωής. Αποτέλεσμα είναι η σε βάθος αλλαγή του εξωαστικού χώρου, η οποία έγινε χωρίς να υπάρχει συνολικό πλαίσιο σχεδιασμού, σωστή οργάνωση και γενική κατεύθυνση. Συνεπώς, και οι δύο άλλοτε αγροτικές περιοχές, μεταμορφώνονται σε περιοχές κύριας κατοικίας.

Η πολεοδομική τους οργάνωση διαμορφώνεται με βασικές υπερτοπικές οδικές αρτηρίες να διασχίζουν τις περιοχές, χωρίζοντάς τις στα δύο, με αποτέλεσμα τον κατακερματισμό τους. Η δόμηση είναι αραιοκατοικημένη και αποτελείται από χαμηλά σε ύψος κτίσματα, με κύρια χρήση την κύρια κατοικία και την ιδιοκατοίκηση.

Η σχέση του δομημένου χώρου και του βιώσιμου πράσινου διαφοροποιείται στις δύο περιοχές. Στα Γλυκά Νερά, οι κατοικίες βρίσκονται σε άμεση σχέση με το πράσινο, μέσω της πρασιάς, των κήπων και γενικά του ιδιωτικού αύλειου χώρου. Παράλληλα, οι πεζοδρομήσεις αποτελούν κύριο χαρακτηριστικού του πολεοδομικού ιστού, δίνοντας προτεραιότητα στον πεζό κάτοικο. Αντιθέτως, στην περιοχή του Καματερού το βιώσιμο πράσινο περιορίζεται σε μεγάλα πάρκα, όπως αυτό της Αγίας Ειρήνης και του Πάρκου «Αντώνη Τρίτση».

Σημαντική επίσης διαφορά αποτελεί η έλλειψη των δημόσιων χώρων στην περιοχή του Καματερού. Εν αντιθέσει, η περιοχή των Γλυκών Νερών χαρακτηρίζεται από τοπόσημα, όπως η ομώνυμη πλατεία, καθώς και κέντρα εκπαίδευσης και κοινωνικής μέριμνας.

Η μεγαλύτερη όμως διαφορά, στην οποία οφείλεται και η προτίμηση των Γλυκών Νερών ως περιοχή κύριας κατοικίας, αποτελεί η κοινωνικο-οικονομική οργάνωσή της. Τα Γλυκά Νερά –σε σχέση με το Καματερό– αποτελούν περιοχή αναπτυσσόμενη οικονομικά, με πληθώρα βιοτεχνιών και εμπορικών κέντρων, που πλέον απευθύνεται στον αστό κάτοικο, μεσαίου/υψηλού εισοδήματος. Ως

αναπτυσσόμενος οικονομικός πόλος έλξης, είναι προτιμητέος τόσο για τις επαγγελματικές ευκαιρίες που προσφέρει, όσο και για την ανάγκη για καλύτερη και λειτουργικότερη ποιότητα ζωής. Γι' αυτό και τα τελευταία χρόνια, η μέριμνα για καλύτερες κοινωνικές υποδομές, την εκπαίδευση και την υγεία αποτελεί συντονισμένη προσπάθεια όλων των κατοίκων της περιοχής. Συνεπώς, η προτίμηση της περιοχής ως κύριας κατοικίας είναι εμφανής και από τις υψηλές αντικειμενικές αξίες των ακινήτων, που έχουν προαναφερθεί.

Αντιθέτως, η περιοχή του Καματερού σήμερα χαρακτηρίζεται από έλλειψη οργάνωσης και απουσία των δημόσιων χώρων. Γενικότερα, μπορεί να πει κανείς ότι τα δυτικά προάστια στερούνται της οικονομικής ανάπτυξης, γεγονός που οφείλεται στο ότι αποτέλεσαν περιοχή κατοίκησης μεγάλων μεταναστευτικών ρευμάτων. Η κοινωνική διαστρωμάτωση περιορίζεται στα χαμηλόμισθα λαϊκά στρώματα, στις εργατικές τάξεις, με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο. Η οικονομική ανάπτυξη είναι περιορισμένη, αφού μονοπωλείται από τη γειτονική βιομηχανική περιοχή του Ασπρόπυργου. Συνεπώς, το Καματερό είναι μια υποβαθμισμένη περιοχή, που πλέον έχει «παλιώσει», θεωρούμενη ως απαξιωμένο τμήμα για αγορά ή ενοικίαση κατοικίας.

Βιβλιογραφία

Ελληνική βιογραφία

Δ.Π.Μ.Σ. Αρχιτεκτονική - Σχεδιασμός Χώρου, Πολεοδομία – Χωροταξία, Σοφία Κρητικού, Γ.Π.Σ. Δήμου Πετρούπολης, 2006 – 2007

Αραβαντινός Αθανάσιος, Πολεοδομικός Σχεδιασμός, Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου, Αθήνα 1997

Σχολή Αρχ/νων Ε.Μ.Π., τομέας Πολεοδομίας – Χωροταξίας, Εισαγωγή σε θέματα φύλου και χώρου (τεύχος σημειώσεων 4ου εξαμήνου), επιμέλεια τεύχους: Ρ. Λυκογιάννη

Ευαγγελία Κράλη, Σταυρούλα Λυκογιάννη, Φύλο και Χώρος, μελέτη επισκόπησης για το Κ.Ε.Θ.Ι., Απρίλιος 2001

Ιστοτόποι

courses.arch.ntua.gr/fsr/134551/PSARROU.pd

Ψαρρού Μαρία, Ο Δήμος Γλυκών Νερών. Πολεοδομική εξέλιξη.

http://www.aegean.gr/gender-postgraduate/Documents/Praktika_Synedriou/%CE%9A%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%20%CE%9B%CE%B1%CE%B4%CE%AC.pdf Σάσα Λαδά, «Φύλο και χώρος: Αρχικές προσεγγίσεις και νέα ερωτήματα, ή μεταξύ ορατών και αοράτων»

<http://home.asda.gr/stat-monimoi-AgAnargyroiKamatero.html>

<http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%9A%CE%B1%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B5%CF%81%CF%8C>

<http://www.fylopedia.uoa.gr/index.php?title=%CE%A6%CF%8D%CE%BB%CE%BF%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE>

<http://home.asda.gr/stat-monimoi-AgAnargyroiKamatero.html>

<http://home.asda.gr/stat-monimoi-AgAnargyroiKamatero.html>

<http://www.cy-arch.com/i-kouzina-einai-gia-ti-ginaika-antoniadou/>

[Πληκτρολογήστε κείμενο]